

3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. // Освіта України. — 2001. — № 1. — С. 22—25.
4. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / [С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей, Ю.В. Головач та ін.]. — К., 2001. — 245 с.
5. Професійно-методична підготовка вчителя іноземних мов у педагогічному університеті : навч. посіб. / [Л.В. Калініна та ін.]. — К. : Пед. думка, 2000. — С. 4.
6. *Редько В.Г.* Підготовка вчителя іноземної мови до професійної діяльності / В.Г. Редько // Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи. — К. : Генеза, 2007. — С. 99—104.
7. *Тамбовкина Т.Ю.* Развитие профессиональной автономии у будущих учителей иностранного языка с использованием метода проектов / Т.Ю. Тамбовкина // Иностранные языки в школе. — 2000. — № 5. — С. 63—68.
8. Урок иностранного языка / Е.И. Пассов, Н.Е. Кузовлева. — Ростов-на-Дону : Феникс; М. : Глосса-Пресс, 2010. — 640 с.
9. Country Report. Ukraine [Електронний ресурс]. — Київ, 2010. — 68 р. — Режим доступу : www.coe.int/t/dg4/.../Ukraine_CountryReport_rev10.doc.
10. Creating a New Teaching Profession. — Ed. by Dan Goldhaber and Jane Hannaway. — Urban Institute, 2011. — 280 р.
11. Language Education Policy Profile. Ukraine [Електронний ресурс]. — Київ, 2008—2011. — 58 р. — Режим доступу : www.coe.int/t/dg4/linguistic/.../Profile-Ukraine_final_EN.doc.

УДК 811.111.26

Л.В. Ягеніч,
*завідувач кафедри іноземних мов
 Кримського державного медичного університету
 імені С.І. Георгієвського,
 кандидат педагогічних наук, доцент*

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Формування мотивації є актуальним і необхідним процесом в сучасній методиці навчання іноземних мов. Розуміння сутності мотивації дає змогу педагогові управляти аудиторією, правильно будувати заняття, добирати цікавий навчальний матеріал для студентів. У нашому дослідженні йтиметься про немовні ВНЗ, де особливо гостро стоїть проблема оволодіння іноземною мовою, зокрема, про медичні вищі навчальні заклади та проблему формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетенції. Труднощі викликає незацікавленість студентів оволодінням іншомовними навичками та вміннями, оскільки йдеться не про формування навичок та вмінь і не про оволодіння знаннями, які допоможуть їм стати кваліфікованими лікарями, а про засіб отримання інформації іноземною мовою, що дасть змогу використовувати нові джерела, обмінюватися досвідом із закордонними фахівцями.

Метою статті є розгляд процесу формування у студентів мотивації та самомотивації під час вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах медичного спрямування.

Беручи до уваги мету статті, окреслимо завдання нашого дослідження: 1) проаналізувати літературу та визначити недосліджені аспекти проблеми; 2) визначити змістове навантаження термінології; 3) показати процес формування самомотивації.

Проблемі мотивації присвячено чимало досліджень. Зокрема, О.Є. Коваленко та Є.В. Шматов розглядають мотивацію у цілому, О.П. Сергєєва розкриває проблему мотивації з психологічної точки зору, О.Б. Моргулець акцентує увагу на мотивації працівників у процесі професійної діяльності, О.Є. Коваленко говорить про мотиви у методиці професійного навчання; Т.І. Левченко звертається до проблеми актуалізації мотиваційних ресурсів суб'єкта учіння в оволодінні нерідною мовою.

Для медичних ВНЗ характерна така структура оволодіння знаннями: перші три роки студенти вивчають теоретичні дисципліни, а наступні три роки зорієнтовані на формування професійних практичних навичок та вмінь. Іноземна мова вивчається на перших двох курсах, з чим і пов'язане виникнення низки труднощів. По-перше, це — складний психологічний адаптаційний етап після школи. По-друге, іноземна мова не відноситься до теоретичних основних дисциплін, які в подальшому дадуть змогу студентам орієнтуватися в предметах за спеціальністю. Отже, викладачам потрібно сформулювати іншомовну комунікативну компетенцію вихованців в умовах, коли це не є основним завданням студентів. Отже, потрібна мотивація і самомотивація студентів, потрібно знайти фактори, які активізують їхнє бажання оволодіти іноземною мовою, та пояснити, що це дозволить їм отримувати цінну фахову інформацію.

Навчальна мотивація ґрунтується на потребі, яка стимулює студентів бути обізнаними у міжнародних медичних дослідженнях, їхню пізнавальну активність, готовність до засвоєння знань. Потреба не визначає характеру діяльності, її предмет окреслюється тоді, коли людина починає діяти. Спонукальна (мотиваційна) складова навчальної діяльності охоплює пізнавальні потреби, мотиви і сенси навчання. Важливою умовою учіння є наявність пізнавальної потреби і мотиву самовдосконалення, самореалізації та самовираження. Емоційне переживання пізнавальної потреби постає як інтерес [4, 15].

Розглянемо як зовнішні, так і внутрішні мотиви. Безумовно, зовнішня мотивація пов'язана з отриманням бажаного документа про освіту. Внутрішня мотивація передбачає розкриття самим студентом свого бажання оволодіти мовою, потреби у самовдосконаленні, досягненні духовних цілей, безпосередньо спрямованих на розвиток його особистості, інтелектуальне зростання, а також на повноцінне функціонування його як суб'єкта професійної діяльності. На нашу думку, все, що може стимулювати студента до вивчення мови, — це його зацікавленість та прагматичне розуміння доцільності вивчення іноземної мови. Тобто педагогічна майстерність викладача повинна бути спрямована на цікаву подачу матеріалу, розкриття перспектив та доцільності вивчення мови, що дозволить отримати бажаний результат. Отже, найадекватнішим мотивом навчальної діяльності є пізнавальний інтерес, який приведе і до самомотивації.

Проте спершу слід розглянути навчальну мотивацію, яка має структуру і характеризується спрямованістю, стійкістю, динамічністю.

На думку А.К. Маркової [4], мотиви можна поділити на дві великі групи: пізнавальні та соціальні. Пізнавальні мотиви безпосередньо пов'язані з навчальною діяльністю, нею генеруються та первинно в неї закладені. Ця група мотивів може бути поділена на кілька підгруп:

1) широкі пізнавальні мотиви, які складаються з орієнтації школярів на оволодіння новими знаннями. Вони також різняться за рівнями, які визначаються глибиною інтересу до знань. Це може бути інтерес до нових цікавих фактів, явищ, або інтерес до істотних властивостей явищ, до перших дедуктивних висновків, або інтерес до закономірностей у навчальному матеріалі, до теоретичних принципів, до ключових ідей тощо;

2) навчально-пізнавальні мотиви, які складаються з орієнтації школярів на засвоєння способів набуття знань, як-от: зацікавленість прийомами самостійного здобуття знань, методами наукового пізнання, способами саморегуляції навчальної роботи, раціональної організації своєї навчальної діяльності;

3) мотиви самоосвіти, які складаються зі спрямованості школярів на самостійне вдосконалення способів здобуття знань.

Ці підгрупи можуть мати як позитивний, так і негативний зміст, тобто бути як соціально корисними (досягнення нових обріїв для людства, нових наукових знань), так і нейтральними, майже негативними стосовно розвитку людства та самооцінки (самостійне оволодіння знаннями може застосовуватись як для задоволення пізнавальної потреби, так і задля домінування над іншими).

Наступними важливими ознаками є динамічні характеристики мотивів, які визначають їх сталість у часі:

1) першою і найважливішою особливістю є стійкість мотивів. Це виражається в тому, що той або інший мотив актуалізується досить постійно у всіх навчальних ситуаціях або в більшості з них. Безумовно, педагог повинен прагнути того, щоб соціальні мотиви стали стійким особистісним утворенням студента;

2) іншою особливістю форми прояву мотивів є їхня емоційна модальність, тобто негативна й позитивна мотивація до навчання. Під негативною мотивацією маються на увазі спонукування студента, викликані усвідомленням певних незручностей і неприємностей, які можуть виникати, якщо він не буде вчитися (нагадування, погані оцінки й догани, погрози й покарання батьків, неприємні переживання, викликані докорами оточуючих). Позитивна мотивація пов'язана з виконанням студентом соціально значимого обов'язку вчитися, з досягненням успіхів у навчальній праці, з оволодінням новими знаннями й способами їхнього здобуття, з підтримкою гарних відносин з оточенням;

3) інші форми прояву мотивів виражаються також у їхній силі, виразності, швидкості виникнення тощо. Вони виявляються, наприклад, у тому, як довго може сидіти студент над роботою, скільки завдань він може виконати, спонукуваний даним мотивом. Всі особливості протікання мотивів пов'язані з їхніми змістовними особливостями — дієвістю, домінуванням серед інших мотивів тощо.

Таким чином, аналізуючи мотиви навчальної діяльності конкретного студента, важливо враховувати багато факторів — як ситуативних, пов'язаних зі змістом конкретної навчальної ситуації, так і особистісних, які стосуються динамічних властивостей нервової системи і емоційно-вольової сфери особистості.

У процесі навчання тип навчальної мотивації змінюється. На це впливають нові самонастанови (наприклад, прагнення обходити або долати труднощі), тривалі успіхи або невдачі під час навчальних занять, вибір життєвого шляху тощо [2, 3, 5].

Спершу навчально-пізнавальний мотив починає діяти, потім стає домінуючим, самостійним і, нарешті, усвідомлюється. Передумовою його формування є організація, становлення навчальної діяльності. Дієвість мотивації сильніша, якщо

вона спрямована на способи, а не на результати діяльності [1]. Високий рівень розумового розвитку є найважливішою умовою реалізації наявної мотивації студента, формування позитивної мотивації у навчальній діяльності. При цьому простежується залежність між високим рівнем розумового розвитку та позитивними мотиваційними тенденціями, і навпаки [2, 3].

Про навчальну мотивацію опосередковано свідчить рівень реальної успішності навчальної діяльності: показники успішності, відвідуваності, сформованість навчальної діяльності. Навчальна діяльність передусім стимулюється внутрішнім мотивом, коли пізнавальна потреба особистості спрямовується на предмет діяльності, а також зовнішніми мотивами (самоутвердження, престижу, обов'язку, необхідності, досягнення тощо).

Формуванню внутрішньої мотивації потрібно так само приділяти увагу, як і навчанню іноземної мови. Потрібно знаходити необхідні слова для формування позитивних мотивів, проводити цікаві заняття, які були б пов'язані із професійною діяльністю. Зазначимо, що в теорії мотивації А. Маслоу остання група потреб передбачає самовираження, необхідність у власному зростанні і реалізації своїх потенційних можливостей. Ця група мотивів працює на високому рівні проживання, коли ще не стоїть гостро проблема матеріального забезпечення побутових умов. Тому вважаємо, що студентський вік, особливо I–III курси ВНЗ, є ідеальним періодом для мотивування студентів до вивчення іноземних мов. Аргументом для цього є передусім перспектива професійного зростання.

Одним із сучасних методів формування мотивів є партисипативне управління, яке передбачає демократизацію, участь в управлінні певним видом діяльності. Спочатку партисипативне управління пов'язували виключно із запрова-

дженням нових методів мотивації до вивчення іноземної мови. Ми ж говоримо, зокрема, про ефективні засоби використання потенціалу студентів. Тому концепцію партисипативного управління вже не можна пов'язувати лише з процесом мотивації до вивчення англійської мови, а слід розглядати як один із напрямів управління потенціалом організації навчального процесу. На практиці партисипативне управління може реалізовуватися за такими принципами: студенти отримують право самостійного вибору засобів для оволодіння тим чи іншим матеріалом, час на виконання завдань, можливість використання нових засобів для вивчення мови; студенти самостійно ставлять цілі, яких потрібно буде досягти, визначають завдання, що потребують вирішення. Студентам потрібно надати право контролю за власним успіхом, щоб вони відчували прогрес. При цьому в процесі групової діяльності студентів залучають до різноманітних творчих груп з метою навчання самоорганізації.

Професійна мова лікаря повинна відповідати етичному кодексу медичного працівника, а мотивація мовленнєвої діяльності — направленості на розвиток та допомогу пацієнтові. Важливо також розвивати у студента лідерський потенціал і формувати навички особистісного підходу в спілкуванні. Таким чином, ми говоримо не лише про вивчення іноземної мови, але й про формування особистості лікаря як професіонала, робота якого тісно пов'язана з мовленнєвою діяльністю. У народі говорять, що слово може ранити значно важче, ніж зброя.

Ми вважаємо, що слід продовжувати дослідження мотиваційної складової професійної іншомовної діяльності лікаря як важливої умови успішного формування його компетентності. Тому слід особливо увагу приділити умінню майбутнього лікаря висловлювати власні думки, зокрема й іноземною мовою.

ДЖЕРЕЛА

1. Коваленко О.Є. Методика професійного навчання. Тестові завдання для самостійної роботи : навч. посіб. для студ. інженер.-пед. спец. / О.Є. Коваленко, Є.В. Шматков. — Х. : Книга, 2005. — 439 с.
2. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики / А.Н. Леонтьев. — 4-е изд. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1981. — 584 с.
3. Леонтьев А.А. Психология общения / А.А. Леонтьев. — М. : Академия, 2007. — С. 75.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. — М. : Академия, 1996. — 308 с.
5. Савенкова Л.О. Мовленнєва діяльність викладача : навч. посіб. / Л.О. Савенкова — К. : КНЕУ, 2006. — 192 с.